

VILKMERGĖS KULTŪROS LOPŠYS

Metų sukaktys

Sukanka 110 metų, kai 1910 m. gruodžio 25 d. Martinonių kaime, Ukmergės rajone, gimė Vladas Miškinis, dailės mokytojas, tapytojas, Molėtų Garbės pilietis (1998). Kurį laiką dirbo Ukmergės rajono Želvos vidurinėje mokykloje. Mirė 1999 m. gegužės 28 d. Balninkuose.

Sukanka 60 metų, kai 1960 m. gruodžio 27 d. Kaune gimė Gintautas Gavenavičius, tautodailininkas, nemintų linų skulptūrų meistras. Nuo 1983 m. gyveno ir kūrė Ukmergėje. Mirė 2004 m. gruodžio 31 d. Apie šį unikalų menininką yra išleistas albumas „Lino mūka“ (2009).

Sukanka 85 metai, kai 1935 m. gruodžio 28 d. Pabaisko miestelyje, Ukmergės rajone, gimė Algimantas Cimbolaitis, poetas, prozininkas, Lietuvos kaimo rašytojų sąjungos narys. Išleido eilėraščių rinkinį „Rasotos rugienos“ (1998), eilėraščių, parodijų knygą „Dukart Du – penki“ (2001), eilėraščių, impresijų knygą „Sudegę metai“ (2003).

Sukanka 160 metų, kai 1860 m. gruodžio 25 d. Ukmergėje gimė Samuelis Blūmas, žydų kilmės JAV sionistas, industrialistas, išradėjas. Mirė 1941 m. spalio 10 d. Tel Avive.

Ukmergės Vlodo Šlaito viešosios bibliotekos inf.

Kazimiera Zimblytė – menininkė, pralenkusi laiką

K. Zimblytės portretas, darytas fotomenininko Jono Staselio.

Kazimiera Zimblytė, draugu vadinta Kaze, – iš Ukmergės krašto kilusi menininkė, tapytoja, koliažų, asambliažų, instaliacijų kūrėja, abstrakcionistė, palikusi ryškų įspaudą Lietuvos mene ir liūdną laikotarpio nesuprastos kūrėjos mitą. Šiandien skleidžiasi iniciatyvos įprasminti jos palikimą Ukmergėje.

Skaistė VASILIAUSKAITĖ-DANČENKOVIEŅĖ

K. Zimblytė gimė 1933 m., Briedžiūnų kaime, mirė 1999 m. Vilniuje, palaidota Ukmergės rajone, Siesikų kapinėse. K. Zimblytės

mitas – talentinga menininkė, atstumta ir pati save atstūmusi – gajus menininkų pasaulyje. Nežiūrint to, kad K. Zimblytės kūrybinės idėjos ir drąsa gerokai lenkė laiką ir ji buvo viena novatoriškiausių savo laikotarpio kūrėjų, paskutines gyvenimo dienas ji leido skurde ir vienetėje.

1959 metais K. Zimblytė baigė Valstybinio dailės instituto tekstilės studijas. Nuo 1960 m. dalyvavo parodose. Savo darbus eksponavo privačiose erdvėse, nes surengti pirmą personalinę parodą Dailės parodų rūmuose Vilniuje galimybę gavo tik 1988 m. Vėliau K. Zimblytė dalyvavo 1992 m. susibūrusios dailininkų grupės „1“ veikloje. K. Zimblytė septintajame dešim-

tmetyje išplėtojo vieną radikaliausių abstrakčiosios materialios tapybos krypčių. Tokia drąsa anuomet ją nustumė į oficialaus meninio gyvenimo užribį. Dabar jos kūrinių yra MO muziejuje, Nacionalinėje dailės galerijoje, privačiose kolekcijose Lietuvoje ir užsienyje. Be vaizduojamosios dailės (piešinių, koliažų, tapybos) kūrinių, išliko ir K. Zimblytės dienoraščiai, pastabos sau. Kaip K. Zimblytę apibūdino menotyrininkė Monika Krikštopaitė: „Viena iš lietuviško abstrakcionizmo šulų, nuožmi, laisva, geba iš dumblo gelmės išpešti sakralumo.“

Svarbios K. Zimblytės kūryboje buvo jos dažnos išvykos į tėviškę Briedžiūnų kaime, Ukmergės rajone. Savo drobėse ir piešiniuose ji abstrahuoja ten patirtus regimusius įspūdžius – žalsvą rūką, rudenišes pievose pūvančių žolių aukso spalvą, pripustyto sniego baltumą.

Tylūs dialogai

„Lietuvos aid“ galerija buvo viena tų privačių galerijų, pastebėjusių ir globojusių K. Zimblytę iki pat mirties. Didžioji dalis jos kūrybos ten ir sukaupta. Ši galerija suvedė K. Zimblytę su fotomenininku Gintautu Trimaku. Galerijos erdvėse vystėsi nebylus jų dialogas, kuris per kūrybą tęsiasi iki šiol. Yra daug šio menininko darbų, dedikuotų Kazei.

Šiuometėje „VilniusArt“ parodoje „Vilkamirgės galerija“ eksponavo G. Trimako triptiką „Kazė“, skirtą K. Zimblytei, sukurta „Lietuvos aid“ galerijos parodai. „Tai – mūsų tylus dialogas, – sakė G. Trimakas. – Šie mano darbai yra kaip atsakas į jos buvimą, jos esatį.“

G. Trimako manymu, iš Ukmer-

gės krašto kilusi kūrėja yra viena iškiliausių to laikotarpio asmenybių. „Kada teko bendrauti, buvau dar jaunas, tačiau su laiku pribrendau iki K. Zimblytės. Mūsų pašnekesiai – mokytojo ir mokinio – mane brandino. Tai – asmenybė, žiūrėjusi ta pačia kryptimi, kuria žiūriu aš. Sutapo požiūris į spalvą, formą, medžiagiškumą. Kukliomis priemonėmis ji kūrė maksimumą. Ji buvo novatorė, jos sumanymai buvo pernelyg drąsūs tam metui. Reta kas panašiai savitai galėjo mąstyti. Ji ir šiandien atrodytų šiuolaikiška. Mums dabar tenka saviizoliuotis. Išgyvenam tai kaip nepatogumą. Kazė visą gyvenimą praleido saviizoliacijoje, o jos kūryboje atsiveria tokie planai. Ji buvo aukštos kultūros ir intelekto žmogus, kaip dvasininkė. Jos gyvenimo pabaiga tokia nelengva, vargana...“ – pasakojo fotomenininkas.

Pasak G. Trimako, reikalinga gilesnė iniciatyva supažindinti visuomenę su K. Zimblytės kūryba, kuri yra pasaulinio lygio. „Linkėčiau visiems susipažinti su jos kūryba. Yra išleista jos darbų katalogų. Jei įsigilinsite į Kazės abstrakcijas, gausite dvasinio peno, kuris, kaip alternatyva skubėjimui. Kazės kūryba – nepelnytai pamirštas, tačiau svarbus kultūrinis reiškinys“, – dalijosi savo mintimis G. Trimakas.

Kraštietė muziejininkė Jurga Jackevičiūtė taip pat veda tylų pokalbį su K. Zimblyte per jos kūrybą. „K. Zimblytę atradau bestudijuodama dailę Vilniuje. Tuomet kiekvienas studentas ieškojo sau patrauklios raiškos formos, stiliaus, kito kuriančio, kaip pavyzdžio sau.“

Nukelta į 8 p.

Kodėl turėtų susijungti dvi žydų gimnazijos?

1930 m. balandžio 17 d. Ukmergės „Šviesos“ draugija pateikė memorandumą Švietimo ministru, kuriame buvo išdėstytos priežastys, dėl ko turėtų susijungti dvi žydų gimnazijos: „Mes esame įsitikinę, jog žydų kultūros kalba, kiek per visus praslinkusius amžius, tiek ir mūsų laikais, tėra senovinė, bet šiandien gimstanti hebrajų kalba. Vien tik toji kalba teduoda mūsų jaunumenei priėti prie pirmųjų mūsų kultūros šaltinių, pradedant Biblija ir baigiant naujausia dailiaja hebrajiška literatūra ir nacionaline mintimi. Todėl mes manome, kad dėstomoji kalba žydų gimnazijoj teturi būti hebrajų kalba. (...) Gyvenimas patvirtino mūsų atžvilgi: mes turim pagrindą pažymėti, kad mūsų jaunomenės auklėjimo vaisiai hebrajų gimnazijoje pasirodė esą daug geresni, ne kaip auklėjimo vaisiai jidištinėse mokyklose.“

Mes esame įsitikinę tuo, kad jeigu žydų tėvai Ukmergėje galėtų dabar reorganizuoti abi gimnazijas ir nustatyti naujosios gimnazijos būdą, tai didžioji dauguma vietos tėvų ir visi aplinkinių miestų tėvai pasisakytų už gimnaziją, kurioj dėstomoji kalba turi būti hebrajų kalba. Šitai pasielgti paragintų jų sąžinė ir jų pažiūra į nacionalinę

ir mokslinę hebrajų kalbos vertę.“

Ministerijai pasiūlytas toks susijungimo kelias:

„1. „Šviesos“ draugijos gimnazija ir Žydų Realinė gimnazija susivienija ir sudaro vieną aukštesniąją žydų mokyklą.“

2. Hebrajų ir jidiš kalbos pripažįstamos lygiateisėmis kalbomis suvienytoj gimnazijoj. Motyvas: suvienyta gimnazija sudaryta pagal taikingojo abiejų kalbų bendrojo gyvenimo idėją, be bendrų mokslinamųjų uždavinių turi tikslą diegti skleistis abiejų kalbų žinias ir jų kultūrą. (...)

3. Abi šalys turi įsteigti naują draugiją, kuri bus suvienytos gimnazijos juridinis asmuo ir jos išlaikytojas. Nauja draugija turi susidėti vien iš tėvų t. y. asmenų turinčių mokyklinio amžiaus vaikų. Draugijos įstatai turi garantuoti mokyklos pobūdį. Motyvas: norėdami išvengti praeities neigiamybių ir stengdamiesi izoliuoti suvienytą gimnaziją nuo mūsų mokyklinių politinių aistrų, mes laikome reikalingu, kad mūsų gimnazijos išsiplėtimui negalėtų turėti įtakos asmenys, suinteresuoti tiktaip kaip visuomenės veikėjai, arba siaurai partinių ideologijų šalininkai. Tiktaip tėvai, didžiai suinteresuoti ramiu ir taikingu gimnazijos iš-

plėtimu, tegali vadovautis vien tik organizaciniais ir pedagoginiais momentais.

4. Abiejų dabar egzistuojančių gimnazijų pedagoginis personalas, įskaitant abu direktorius, turi atsistatydinti. Abiejų gimnazijų mokytojams bus leidžiama pretenduoti į tam tikras tarnybines vietas susivienytoj gimnazijos. Naują susivienytos gimnazijos direktorių turės pakviesti nauja suvienytos gimnazijos draugija ir pasiūlyti jį patvirtinti Švietimo Ministerijai. Direktorius vietai užimti turi būti pakviestas asmuo, kuris nėra ėjęs direktoriaus pareigų vienoj iš Ukmergės žydų gimnazijų. Motyvai: naujos suvienytos gimnazijos direktorius turi būti abiejų kalbų ir kultūrų sintezės idėjos reiškęjas. (...)

5. Naujoji suvienyta gimnazija turi iš tikrųjų pasižymėti mūsų auklėjamųjų idealų įgyvendinimu: nacionalizmo, valstybingumo ir pilietingumo. Nuodugnus lietuvių kalbos mokymasis, taip pat ir jos literatūros pažinimas, turi padidinti ir sustiprinti gyvą mūsų jaunomenės susidomėjimą lietuvių kultūra ir harmoningai suderinti lietuviškąjį ir žydiškąjį pradmenis asmens išsilavinime.

6. Suvienytos gimnazijos valdy-

ba nėra atsakinga už abiejų dabar egzistuojančių gimnazijų valdybų skolas.

Baigdami mes turime garbės pranešti Jūsų Ekscelencijai, kad derėdamiesi su Žydų Realinės gimnazijos valdyba mes esame išreiškę pagrindines anksčiau išdėstyto projekto mintis. Deja, mūsų derybos, kurios vyko tiek žodžiu, tiek raštu, nedavė tuo tarpu teigiamųjų rezultatų. Žydų Realinė gimnazija yra mums pranešusi raštu, kad ji nesutinka su susitarimo principais, kurie buvo mūsų išdėstyti raštu konkrečiai, nors žodžiu besiderėdami mes turėjome pagrindo manyti, kad visais dalykais, išskyrus direktoriaus paskyrimą, mes buvome sutarę.

Tariamės suteikią iš mūsų pusės maksimalių nusileidimų. Visų mūsų tėvų vardu mes įtikiname Jūsų Ekscelenciją, kad ir toliau esame pasiruošę padaryti viską, kas galima, kad pagreitintume gimnazijų susivienijimą aukščiau išdėstyto principų ribose.“

Ištrauka iš knygos „Ukmergės žydų bendruomenės istorija“, autorius Julius Zareckas

Bandymas pabėgti

Laikomas Ukmergės kalėjime valstietis Petras Vaivada kovo 7 dieną pareiškė vyresniajam sargybos puskarininkui, kad pirmoje kameroje sėdintis 13 „arestantų“, daugiausia nuteisti ištremti į Sibirą, rengiasi pabėgti iš kalėjimo, o tam kasa požeminį urvą.

Sargybos puskarininkis ėmė tikrinti „arestantus“ ir apžiūrėti minėtąją kamerą. Vieno „arestanto“ nerasta, bet netrukus jis buvo ištrauktas iš urvo. Paaškęjo, kad pirmos kameros sienoje, besijungiančioje su „ceichauzu“ (aprangos sandėliu), po narais pramušta dviejų aršinių (aršinas – 0,71 m) aukščio skylė, vedanti į „ceichauzo“ rūšį.

Prie išorinės sienos iškasta dugiau kaip dviejų su puse aršinių gylio duobė, o iš jos stačiatvorės link iškastas maždaug 15 žingsnių ilgio požeminis koridorius, už tvoros jau išsikasta pusanro aršino į viršų. Norint išeiti į žemės paviršių trūko pusanro aršino. Žemę, iškastą iš koridoriaus ir duobės, „arestantai“ išbarstė „ceichauzo“ rūsyje. Duobėje ir koridoriuje rasta: geležinis kaltas, medinis kastuvas, kirvis, plona virvė su nedideliu geležiniu kabliuku ir nedideli maišai su žeme. Visa tai naudota požeminiam urvui rausti.

Iš rusų kalbos vertė muziejininkas R. Ramanauskas

Kazimiera Zimblytė – menininkė, pralenkusi laiką

K. Zimblytės kapas.

Atkelta iš 7 p.

Tikriausiai tuomet ir įvyko „pirmasis pasimatymas“ su Kazė (taip paprastai, sako, ją vadindavo bičiuliai). Gaila, neteko jos sutikti ir pažinoti gyvai esant, dabar pažintis ir tylus pokalbis vyksta per tylus jos darbus. Jaučiu, jog savo būdu ir menine raiška ji yra man labai artima. Galvoju, jog ji buvo pernelyg kukli komunikuodama, tačiau garsi ir drąsi prieš drobę. Juk anuomet taip ir liko nesuprasta ir neįvertinta, ta, kuri atokiau nuo kitų ir dabar „jos laikas“ tik ateina. Man jos romi asmenybė labai kontempliatyvi – darbai tiesiog prikausto. Labai patinka ta jausena, kuomet esi priešais tuos darbus. Jie tarytum tikrai pakrauti energija. Kaskart vis galvoju – o ką Kazė kurtų šiandien,

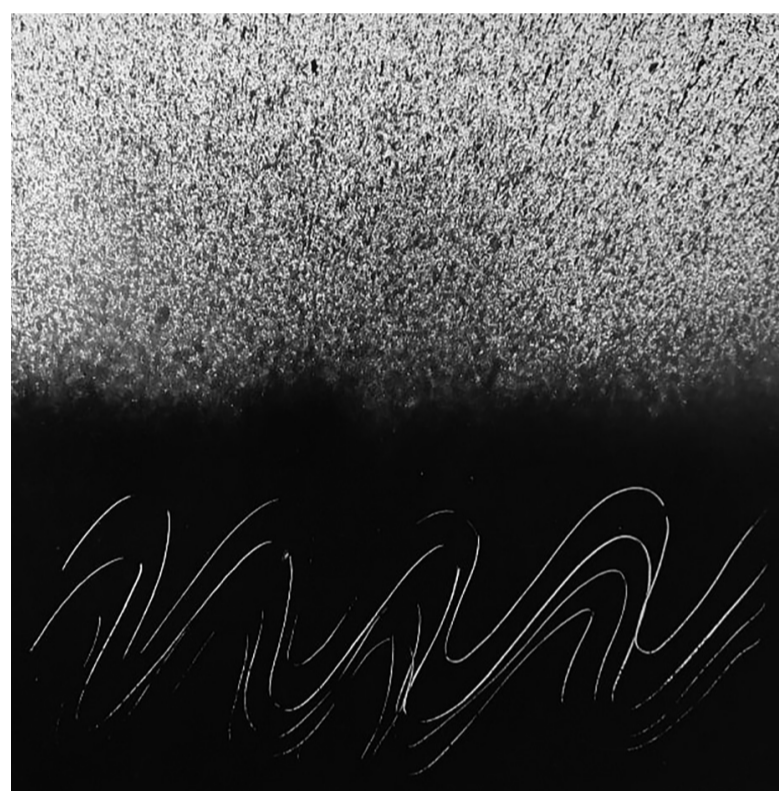
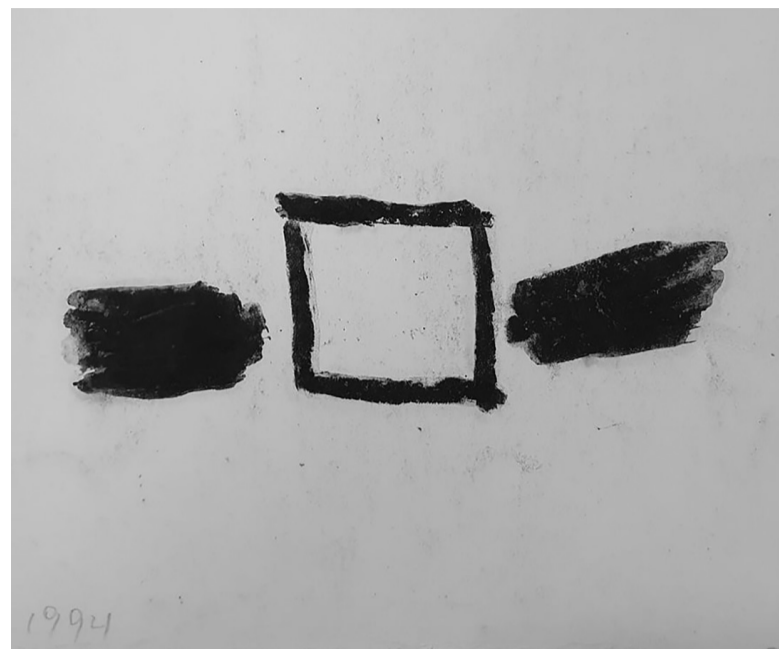
ką ji pasakytų apie šiandienos meno madas, apie kūrėjus. Ir ar ji išvis apie tai leistų sau galvoti ir kalbėti. Tokių pasvarstymų buvo daug ir jau ne pirmus metus galvoju apie tai, ką gi aš galiu nuveikti iš tos didelės meilės Kazėi, menininkei kraštietei. Vilnius ir taip kupinas kultūros, – rašo J. Jackeivičiūtė ir siūlo, tad Kazė gali grįžti namo. – Labai norėčiau, jog apie ją žinotų Ukmergė. Pasidalijusi idėja su keliais vietos menininkais, jog reikia surengti renginį Kazės kūrybai aptarti, tikiuosi, jog mano svajonė išsipildys. Tikiuosi, tuo būtų patenkinta ir pati Kazė.“

J. Jackeivičiūtė puoselėja idėją, bendradarbiaujant su Ukmergės kraštotyros muziejumi bei rajono kultūros lauko atstovais, surengti

Siesikuose simpoziumą K. Zimblytei.

Kazės grįžimo į Ukmergę mintį dar toliau vysto „Vilkamirgės“ galerijos įkūrėjas, Ukmergės rajono Kultūros tarybos pirmininkas Arūnas Kulikauskas. Jis dalijasi mintimis apie K. Zimblytės vardo galerijos, kurioje būtų sukaupta šios menininkės darbų kolekcija, įkūrimą Ukmergėje. Vardinės galerijos idėja – ambicingas užmojis, tačiau ar jis bus įgyvendintas, priklauso nuo rajono kultūros politikos. Galerija galėtų būti įsteigta vietos valdžios sprendimu skirti tam lėšų.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

K. Zimblytės paveiksliai.

Besisukantis vandens ratas kviečia užsukti į Veprius

Vepriai mūsų rajone išsiskiria mažųjų meninių objektų gausa ir gamtos turtais.

Dar vienas traukos objektas Vepriuose.

Dainiaus Vyto nuotr.

Vepriuose vandens malūno ratas po 60 metų vėl įsisuko. Tai – dar vienas skulptoriaus Viktoro Žen-

telio kūrinys, puošiantis miestelį, o po karantino būsiantis dar vienu turistų traukos objektu.

Vepriai mūsų rajone išsiskiria ne tik mažųjų meninių objektų gausa, bet ir gamtos turtais. Meteorito pažymėtoje teritorijoje įsikomponuoja ežeras, upė, upelis, piliakalnis, šaltinis, neįprasti akmenys, Veprių Kalvarijos. Keliaujant miestelio gatvėmis, akį patraukia skulptūros.

Turistus į Veprius vilios dar vienas lankytinas objektas – vandens malūno ratas. Tai – meninis-inžinerinis statinys, kurį sukonstravo vietos skulptorius V. Žentelis. Ilgai brandinta idėja – sukurti sumažintą kadaise čia stovėjusio Veprių malūno repliką – pagaliau tapo įgyvendinta. Tai – dovana miesteliui.

Žmonės su smalsumu stebėjo šio kūrinio gimimą: kas sekė nuotraukas ar vaizdo įrašus internete, kas prasakdavo pro menininko kiemą pažiūrėti gyvai.

Ratą į darbą paleido pats jo autorius kartu su Ukmergės rajono meru Rolandu Janicku. Pašventino klebonas kunigas Gintautas Naudžiūnas.

Dekoratyvinį ratą suka iš Veprių ežero ištekančio Riešės upelio vandenys.

UŽ inf.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

